Luys Lույս®

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՌՈՒՅՑՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀՐԱՊԱՐԱԿՎԱԾ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԸՆԿԱԼՄԱՆ ԻՆԴԵՔՍ

Հաշվետվություն «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» միջազգային կազմակերպության կողմից հրապարակված զեկույցի (2019թ.) հիման վրա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ 1

2. ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 2

3. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ 5

4. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԴՐՈՒՄՆԵՐ 6

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

Կոռուպցիան ողջ աշխարհում տնտեսական և սոցիալական զարգացման ամենամեծ խոչընդոտն է: Կոռուպցիայից բխող բացասական երևույթները բազմաթիվ են: Դրանց թվին են դասվում՝ երկրում տնտեսական աճի զսպվածությունը, ժողովրդավարության տանող ճանապարհի մեծ պատնեշները, մարդու իրավունքի իրացման արգելքները, մարդկային և գործարար ներուժի իրացման կանխարգելումը: Գլոբալացման ներկայիս բարձր մակարդակի պայմաններում, այնպիսի արատավոր երևույթի դեմ պայքարը, ինչպիսին է կոռուպցիան, բխում է ոչ միայն առանձին երկրների շահերից, այլև ընդհանուր համաշխարհային տնտեսության հսկայական ցանցի կառուցվածքային միավոր հանդիսացող յուրաքանչյուր երկրի և դրանցում գործող ցանկացած ընկերության շահերից: Այս ամենի հետևանքով կոռուպցիային վերաբերող խնդիրները ազգային մակարդակից անցում են կատարում արդեն համաշխարհային մակարդակ: Համաշխարհային մակարդակում «կոռուպցիա» երևույթը մշտադիտարկվում է մի շարք միջազգային կազմակերպությունների կողմից: Դրանց շարքում հատկանշական է «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» կազմակերպությունը, որի կողմից հրապարակվում է «Կոռուպցիայի ընկալման ինդեքս» զեկույցը:

«Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» կազմակերպության կողմից «Կոռուպցիայի ընկալման ինդեքս» զեկույցը սկսել է հրապարակվել 1995 թվականից՝ յուրաքանչյուր տարվա փետրվար-մարտ ամիսներին[1], իր մեջ ներառելով աշխարհի գրեթե բոլոր երկրները: Կոռուպցիայի ընկալման ինդեքսը (այսուհետ՝ ԿԸԻ) ցույց է տալիս կոռուպցիայի հարաբերական աստիճանի տարեկան պատկերը՝ դասակարգելով երկրները ըստ իրենց ստացած գնահատականի: 2019-ին ԿԸԻ հրապարակվել է 180 երկրների համար, որոնց թվում է նաև Հայաստանը:

Կոռուպցիայի ընկալման, դրա մակարդակի, մատուցվող հանրային ծառայությունների որակի գնահատման և հասարակական կյանքի այլ դրսևորումների մասին տեղեկությունների կարևոր աղբյուր են ծառայում հանրային կարծիքի հետազոտությունները: Այս ամենից կարելի է կատարել մի եզրակացություն՝ չնայած ***«Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» կազմակերպությունը և դրա կողմից հրապարակվող «Կոռուպցիայի ընկալման ինդեքսը» մեծ համբավ ունի ողջ աշխարհում, այնուամենայնիվ այս զեկույցը չի կարող լինել միջոց երկրում կոռուպցիայի ամբողջական պատկերը հասկանալու համար: Այսպիսի***

[1] ԿԸԻ 2019թ. զեկույցը բացառության կարգով հրապարակվել է 2020-ի հունվարի վերջին:

<u>եզրահանգման ենք գալիս՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ԿԸԻ-ի հաշվարկը չի իրականցվում բոլոր երկրներում կոռուպցիայի հետ կապված խորքային մոնիտորինգի իրականացման արդյունքում: Բացի այդ, ինչպես նշում է «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» կազմակերպությունը, զեկույցը ցույց է տալիս առանձին երկրների կոռուպցիայի մակարդակը միայն պետական սեկտորում և քաղաքական ոլորտում, այն էլ՝ ոչ ամբողջությամբ:</u>

Ըստ 2019թ. ԿԸԻ տվյալների՝ կոռուպցիայի ամենացածր մակարդակը Նոր Զելանդիայում և Դանիայում է, 3-րդ լավագույն արդյունքը ցուցաբերել է Ֆինլանդիան: Ըստ զեկույցի՝ ամենակոռումպացված երկիրը Սոմալին է, որին հաջորդում է Հարավային Սուդանը, այնուհետև Սիրիան: ՀՀ-ն ԿԸԻ-ով 2019-ին ստացել է 42 միավոր, ինչի արդյունքում զբաղեցնում է 77-րդ հորիզոնականը 180 երկրների շարքում: Այսպիսի ցուցանիշով ՀՀ-ն հարևան երկրներից հետ է մնում միայն Վրաստանից (56 միավոր, 44-րդ հորիզոնական): ԿԸԻ համաշխարհային միջին ցուցանիշը 2019թ. կազմել է 43 միավոր, ինչից հետևում է, որ ՀՀ-ն չի գերազանցել համաշխարհային միջին ցուցանիշի շեմը: Հատկանշական է նաև այն փաստը, որ դասակարգման մեջ ներառված 180 երկրներից ավելի քան երկու երրորդը (այդ թվում՝ Հայաստանը) չի գերազանցել ԿԸԻ 50 միավորը:

2. ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԸԻ 2019թ. տվյալները ձևավորվել են 13 ուսումնասիրությունների և փորձագիտական գնահատումների հիման վրա, որոնք իրականացվում են 12 տարբեր ինստիտուտների կողմից: Ինդեքսի հաշվարկն իրականացնելիս հաշվի են առնվում այնպիսի ցուցանիշներ, ինչպիսիք են՝ ժողովրդավարության մակարդակը, քաղաքական և տնտեսական ռիսկերը, երկրի կառավարման արդյունավետությունը, կառավարության կայունության և երկրի սոցիալական-տնտեսական իրավիճակը, բնակչության կենսամակարդակը, բիզնեսի վարման դժվարությունները և այլն: Առանձին երկրների համար նշված ցուցանիշներից ընտրվում են տվյալ երկրի համար արդեն իսկ հաշվարկված ցուցանիշները[2], վերջիններիս ագրեգացման արդյունքում ստացվում է վերջնական ԿԸԻ տարբեր երկրների համար: ԿԸԻ գնահատականը ձևավորվում է 0-ից 100-ի միջակայքում, որտեղ 100-ը համապատասխանում է կոռուպցիայից լիովին ձերբազատված երկրներին, իսկ 0-ն՝ լիովին կոռումպացված

[2] ԿԸԻ զեկույցում ներառվում են միայն այն երկրները, որոնց համար հաշվարկվել է առնվազն երեք ցուցանիշ:

երկրներին: ԿԸԻ գնահատման արդյունքների միջոցով իրականացվում է երկրների դասակարգումը ըստ զբաղեցրած հորիզոնականի:

Հայաստանի 2019թ. ԿԸԻ գնահատման համար «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլի» կողմից օգտագործվել են թվով 6 ցուցանիշներ, որոնց վերաբերյալ մանրամասները ներկայացվում է ստորև:

Բերթելսմանի հիմնադրամի 2020թ. «Տրանսֆորմացիա» ինդեքս (BF (TI)[3]: Ինդեքսը վերլուծում և գնահատում է, թե ինչպես են զարգացող ու անցումային տնտեսությամբ երկրները սոցիալական փոփոխություններ իրականացնում դեպի ժողովրդավարություն և շուկայական տնտեսություն: Այն չափում է երկրների կառավարման որակը, ժողովրդավարության մակարդակը, անցումային գործընթացները և դրանց ազդեցությունները տնտեսության վրա: Այս ինդեքսը հաշվարկվում է 17 գործոնների վերլուծության վրա, որոնք իրենց հերթին բաշխված են երեք խմբերում՝ քաղաքական անցում, տնտեսական անցում և կառավարում[4]:

Ֆրիդոմ Հաուսի «Անցումային փուլում գտնվող պետություններ» 2018թ. զեկույցը (FH): Այս զեկույցի հաշվարկն իրականացվում է Կենտրոնական Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի նախկին 29 սոցիալիստական երկրներում: Զեկույցը ցույց է տալիս նշված երկրներում ժողովրդավարության աստիճանը և զարգացման տեսլականները: Այս զեկույցի հաշվարկային հիմք են հանդիսանում 7 հիմնական գործոնները՝ «Ազգային ժողովրդավարական կառավարություն», «Ընտրական գործընթացներ», «Քաղաքացիական հասարակություն», «Անկախ ԶԼՄ-ներ», «Տեղական ժողովրդավարական կառավարություն», «Դատական իշխանության կառուցվածք և անկախություն» և «Կոռուպցիա»[5]:

Գլոբալ Ինսայթ 2018թ. «Երկրի ռիսկայնության վարկանիշը» (GI): Երկրի ռիսկայնության վարկանիշը գնահատելիս հաշվարկման հիմք են ընդունվում՝ երկրում քաղաքական և տնտեսական ռիսկերը, օրենքի գերակայությունները, հարկային ռիսկերը, քաղաքական բռնությունները և անվտանգությունը, ինչպես նաև կառավարման արդյունավետությունը[6]:

---

[3] Նկատենք, որ BF (TI) 2020թ. զեկույցը դեռևս չի հրապարակվել, սակայն արդյունքները տրամադրվել են «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» կազմակերպությանը ԿԸԻ-ի հաշվարկման համար:

[4] https://www.bti-project.org/en/about/project/methodology/

[5] https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_NationsInTransit_Web_PDF_FINAL_2018_03_16.pdf

[6] Սկսած 2015 թվականից՝ Գլոբալ Ինսայթը դադարեցրել է տրամադրել իր տվյալները «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» ընկերությանը: 2019թ. ԿԸԻ-ն հաշվարկելու համար Գլոբալ Ինսայթի տվյալները մատչելի են դարձել 2018թ. սեպտեմբերին հրապարակված՝ Համաշխարհային բանկի

Փոլիթիքլ Ռիսքս Սերվիսիզ Ինթերնեյշնլի «Երկրի միջազգային ռիսկի ուղեցույցի» 2019թ. գնահատականները (PRS): Իր ստեղծման առաջին իսկ օրվանից (1979թ.), միջազգային այս կազմակերպությունը ամբողջապես կենտրոնացված է քաղաքական ռիսկերի վերլուծությունների վրա: Այս կազմակերպության կողմից ռիսկերի գնահատումն իրականացվում է՝ հիմք ընդունելով կառավարության կայունության և երկրի սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի, արտաքին և ներքին կոնֆլիկտների, երկրում կրոնական սահմանափակվածության և ռազմավարական բարձրաստիճան պաշտոնյաների քաղաքականության մեջ ներգրավվածության, ժողովրդավարության խնդիրների մասին և այլ ուսումնասիրություններ[7]:

Համաշխարհային տնտեսական համաժողովի կողմից 2019թ. իրականացված «Ընկերությունների գործադիր տնօրենների կարծիքի ամենամյա հարցման» արդյունքները (WEF): Համաշխարհային տնտեսական համաժողովը ակտիվ համագործակցության մեջ է մտնում ավելի քան 160 երկրներում գործող ընկերությունների և ինստիտուտների հետ ավելի խորքային վերլուծություններ և ուսումնասիրություններ իրականացնելու համար: Այս հարցումների նպատակն է ձեռք բերել այնպիսի տեղեկատվություն, որի ձեռքբերումը վիճակագրորեն անհնարին կամ շատ դժվար է[8]:

«Ժողովրդավարության բազմազանություն» ծրագրի 2019թ. արդյունքները (VDEM): Ծրագրի հիմքում դրված է ժողովրդավարությունը հայեցակարգելու և չափելու նոր մոտեցում: Ծրագրի տվյալների բազայում ցուցիչների մոտ կեսը հիմնված է պաշտոնական աղբյուրներից ստացված նյութերի հիման վրա, ինչպիսիք են տարբեր երկրների Սահմանադրությունները և կառավարության տվյալները: Ծրագիրն առանձնացնում է ժողովրդավարության յոթ ընդհանուր սկզբունք՝ *ընտրական* (ընտրությունների միջոցով հաշվետվողականության հաստատում), *լիբերալ* («մեծամասնության գերիշխանության» բացառում), *մասնակցողականության* (քաղաքացիների ներգրավումը կառավարման գործընթացին), *խորհրդակցականության* (իշխանության և հասարակության միջև երկխոսության հաստատման կարևորությունը), *հավասարության* (հասարակության բոլոր շերտերի

կառավարման համաշխարհային ցուցանիշների (World Governance Indicators) միջոցով, որտեղ դիտարկվում են վեց հիմնական ցուցանիշներ՝ լսելիություն և հաշվետվողականություն, քաղաքական կայունություն և բռնության բացակայություն, կառավարման արդյունավետություն, կանոնակարգման որակ, օրենքի գերակայություն և կոռուպցիայի վերահսկողություն: Մանրամասն տե՛ս http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents#wgiDataSources

[7] https://www.prsgroup.com/wp-content/uploads/2018/01/icrgmethodology.pdf
[8] www.weforum.org/gcr

ներգրավվածությունը ժողովրդավարական գործընթացներում), *մեծամասնականության* (հասարակության մեծամասնության իրավունքը քաղաքականության մշակման հարցում), *համերաշխության* (քաղաքական փոքրամասնության և այլ խմբերի իրավունքների պաշտպանությունը)[9]:

3. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ

2019թ. Հայաստանը ԿԸԻ-ով 180 երկրների շարքում 42 միավորով զբաղեցնում է 77-րդ հորիզոնականը: ՀՀ-ն կիսում է իր զբաղեցրած դիրքը Բահրեյնի և Սողոմոնի Կղզիների հետ: 2018թ. համեմատ 2019-ին ՀՀ ԿԸԻ-ն աճել է 7 միավորով, իսկ դիրքը 2018թ. համեմատ բարելավվել է 28 հորիզոնականով (2018 թ. ՀՀ-ն զբաղեցրել է 105-րդ հորիզոնականը՝ 35 միավորով): Դիրքերի այսպիսի բարելավումը կապված է ինչպես Հայաստանի համեմատ դիտարկվող այլ երկրների ցուցանիշների նվազման, այնպես էլ ՀՀ ԿԸԻ գնահատականի աճի հետ: Սա նոր մեթոդաբանության հաշվարկման առաջին տարուց՝ 2012-ից մինչև 2019-ը ՀՀ գրանցած լավագույն արդյունքն է թե՛ դիրքի առումով և թե՛ ստացած գնահատականի առումով:

Գծապատկեր 1. ՀՀ ԿԸԻ արժեքները և զբաղեցրած հորիզոնականը

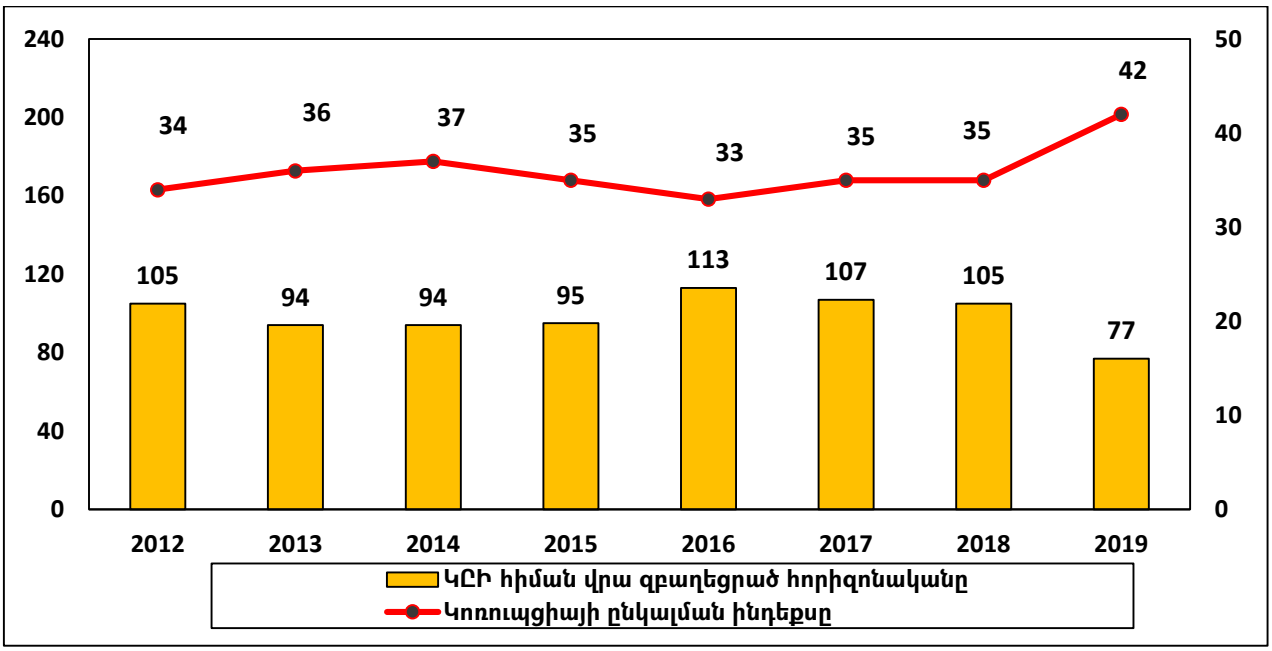

[9] https://www.v-dem.net/media/filer_public/e6/d2/e6d27595-9d69-4312-b09f-63d2a0a65df2/v-dem_codebook_v9.pdf

ՀՀ ԿԸԻ գրանցած վատագույն արդյունքը եղել է 2016թ., երբ երկիրը 33 միավորով զբաղեցրել է 113-րդ հորիզոնականը: Հատկանշական է այն փաստը, որ ՀՀ ԿԸԻ-ն նվազել է միայն 2015-2016թթ., գնահատականը պահպանվել է 2018թ.՝ 2017-ի համեմատ, իսկ մնացած տարիներին ԿԸԻ-ն արդեն միայն աճել է:

2019թ. ԿԸԻ աճը 2018-ի համեմատ պայմանավորված է Հայաստանի համար դիտարկվող 6 ցուցանիշներից 4-ի բարելավմամբ: Բարելավված ցուցանիշներն են՝ «Տրանսֆորմացիա» ինդեքսը (2018-ի համեմատ արժեքը բարելավել է 12 միավորով (BF TI), «Երկրի ռիսկայնության վարկանիշը» ծրագիրը (2018-ի համեմատ արժեքը բարելավել է 12 միավորով (GI), «Ընկերությունների գործադիր տնօրենների կարծիքի ամենամյա հարցում» ծրագիրը (2018-ի համեմատ արժեքը բարելավել է 9 միավորով (WEF), «Ժողովրդավարության բազմազանություն» ծրագիրը (2018-ի համեմատ արժեքը բարելավել է 11 միավորով (VDEM):

Աղյուսակ 1. ՀՀ ԿԸԻ-ի հաշվարկման ցուցանիշները

Տարի/Ցուցանիշ	Երկրի դիրքը	ԿԸԻ արժեքը	BF (TI)	FH	GI	PRS	WEF	VDEM
2016	113	33	28	41	34	32	45	17
2017	107	35	33	42	35	32	47	20
2018	105	35	33	39	35	32	51	21
2019	77	42	45	39	47	32	60	32

2019թ. ՀՀ ԿԸԻ-ի հաշվարկման ցուցանիշներից 2-ը՝ «Անցումային փուլում գտնվող պետություններ» զեկույցը (FH) և «Երկրի միջազգային ռիսկի ուղեցույց» զեկույցը (PRS) փոփոխություններ չեն կրել 2018-ի համեմատ:

4. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԴՐՈՒՄՆԵՐ

2019 թվականին ԿԸԻ 180 երկրների շարքում 87 միավորով առաջին հորիզոնականը կիսում են Դանիան և Նոր Զելանդիան: ԿԸԻ-ն երկու երկրների համար ձևավորվել է միևնույն 8 ցուցանիշների հիման վրա: Ցուցանիշներից 4-ում նշված երկու երկրները նորից կիսում են վարկանիշային աղյուսակի առաջին հորիզոնականը:

2019-ին ԿԸԻ վատագույն ցուցանիշ է գրանցել Սոմալին՝ 9 միավորով: Երկրի ԿԸԻ-ի հաշվարկման համար օգտագործվել է 5 ցուցանիշ, որոնցից 4-ում երկիրը նորից հետնապահի դերում է:

2019-ին ԿԸԻ-ի հաշվարկմանը մասնակից 180 երկրներից 2/3-ից ավելին չեն գերազանցում 50 միավորը: **2019-ին ԿԸԻ աշխարհի միջին ցուցանիշը կազմել է 43 միավոր: ՀՀ-ն, ունենալով 42 միավոր ԿԸԻ, զիջում է 2019թ. միջին ցուցանիշը մեկ միավորով:** Ըստ տարածաշրջանների՝ 2019-ին ԿԸԻ ամենաբարձր ցուցանիշը գրանցել են Արևմտյան Եվրոպա և Եվրոպական Միության տարածաշրջանի երկրները (ԿԸԻ միջին ցուցանիշը՝ 66 միավոր): Հարկ է նշել, որ այս տարածաշրջանի մեջ է մտնում ԿԸԻ առաջատար երկրներից Դանիան, ինչպես նաև հատկանշական է այն հանգամանքը, որ նշված տարածաշրջանի մեջ մտնող երկրներից վատագույն ցուցանիշ գրանցել է Բուլղարիան՝ 43 միավոր:

Գծապատկեր 2. ՀՀ և այլ տարածաշրջանների ԿԸԻ գնահատականները

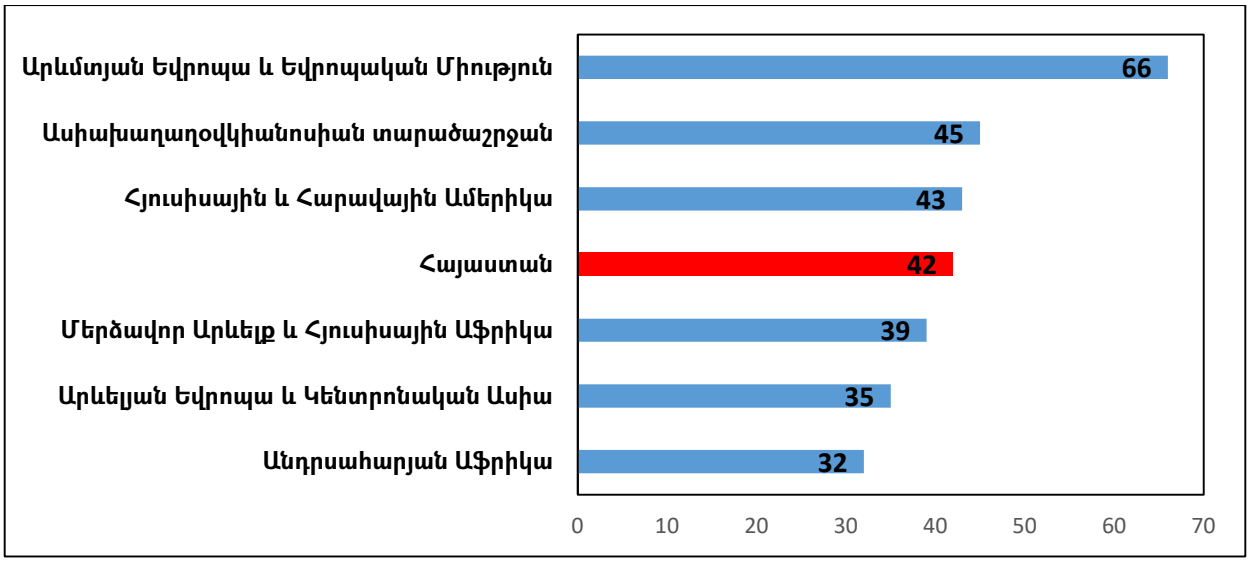

Ըստ տարածաշրջանների՝ 2019-ին ԿԸԻ վատագույն արդյունք է գրանցել Անդրսահարյան Աֆրիկայի տարածաշրջանը, որի միջին ցուցանիշը կազմել է 32 միավոր: Արևելյան Եվրոպա և Կենտրոնական Ասիան (այս տարածաշրջանի մեջ մտնում է նաև Հայաստանը) ըստ տարածաշրջանների՝ ունեն երկրորդ վատագույն միջին արդյունքը՝ 35 միավոր:

Աղյուսակ 2. ՀՀ և տարածաշրջանի երկրների ԿԸԻ-ի հաշվարկման ցուցանիշները

Երկիր	Երկրի դիրքը դիտարկվող 180 երկրների շարքում	Երկրի դիրքը Արևելյան Եվրոպա և Կենտրոնական Ասիա տարածաշրջանի շարքում	2019թ. ԿԸԻ արժեքը
Լիտվա	35	1	60
Սլովենիա	35	1	60
Լեհաստան	41	3	58
Վրաստան	44	4	56
Չեխիա	44	4	56
Լատվիա	44	4	56
Խորվաթիա	63	7	47
Չեռնոգորիա	66	8	45
Բելառուս	66	8	45
Հունգարիա	70	10	44
Ռումինիա	70	10	44
Բուլղարիա	74	12	43
Հայաստան	77	13	42
Թուրքիա	91	14	39
Սերբիա	91	14	39
Բոսնիա և Հերցեգովինա	101	16	36
Կոսովո	101	16	36
Մակեդոնիա	106	18	35
Ալբանիա	106	18	35
Ղազախստան	113	20	34
Մոլդովա	120	21	32
Ուկրաինա	126	22	30
Ղրղզստան	126	22	30
Ադրբեջան	126	22	30
Ռուսաստան	137	25	28
Տաջիկստան	153	26	25
Ուզբեկստան	153	26	25
Թուրքմենստան	165	28	19

Աղյուսակ 2-ում Արևելյան Եվրոպայի և Կենտրոնական Ասիայի երկրների շարքում Հայաստանը ունի միջին ցուցանիշից բարձր գնահատական, ինչի արդյունքում դիտարկվող 28 երկրների շարքում զբաղեցնում է 13-րդ հորիզոնականը: 2019-ին երկրների քննարկվող խմբում լավագույն ցուցանիշն ունեն Լիտվան և Սլովենիան, որոնց ԿԸԻ-ն կազմել է 60 միավոր, ինչի արդյունքում այդ երկրները արդեն 180 երկրների շարքում զբաղեցնում են 35-րդ հորիզոնականը: Քննարկվող երկրների շարքը եզրափակում է Թուրքմենստանը՝ 19 միավորով և 180 երկրների շարքում արդեն զբաղեցնում 165-րդ հորիզոնականը:

2019-ին Հայաստանը ԵԱՏՄ անդամ երկրներից ԿԸԻ-ով զիջում է միայն Բելառուսին, որը 66-րդն է 45 միավորով: 2019թ. ԵԱՏՄ անդամ երկրների շարքում ԿԸԻ-ի վատագույն ցուցանիշ է գրանցել Ռուսաստանը՝ 28 միավորով զբաղեցնելով 137-րդ հորիզոնականը: Հատկանշական է այն փաստը, որ մինչ 2015-ը ՀՀ-ն ԿԸԻ-ով գերազանցել է ԵԱՏՄ անդամ բոլոր երկրներին, սակայն 2016-ից ի վեր երկիրը ԿԸԻ-ով սկսել է զիջել Բելառուսին:

Գծապատկեր 3. ՀՀ և ԵԱՏՄ մյուս երկրների ԿԸԻ արժեքները 2012-2019թթ.

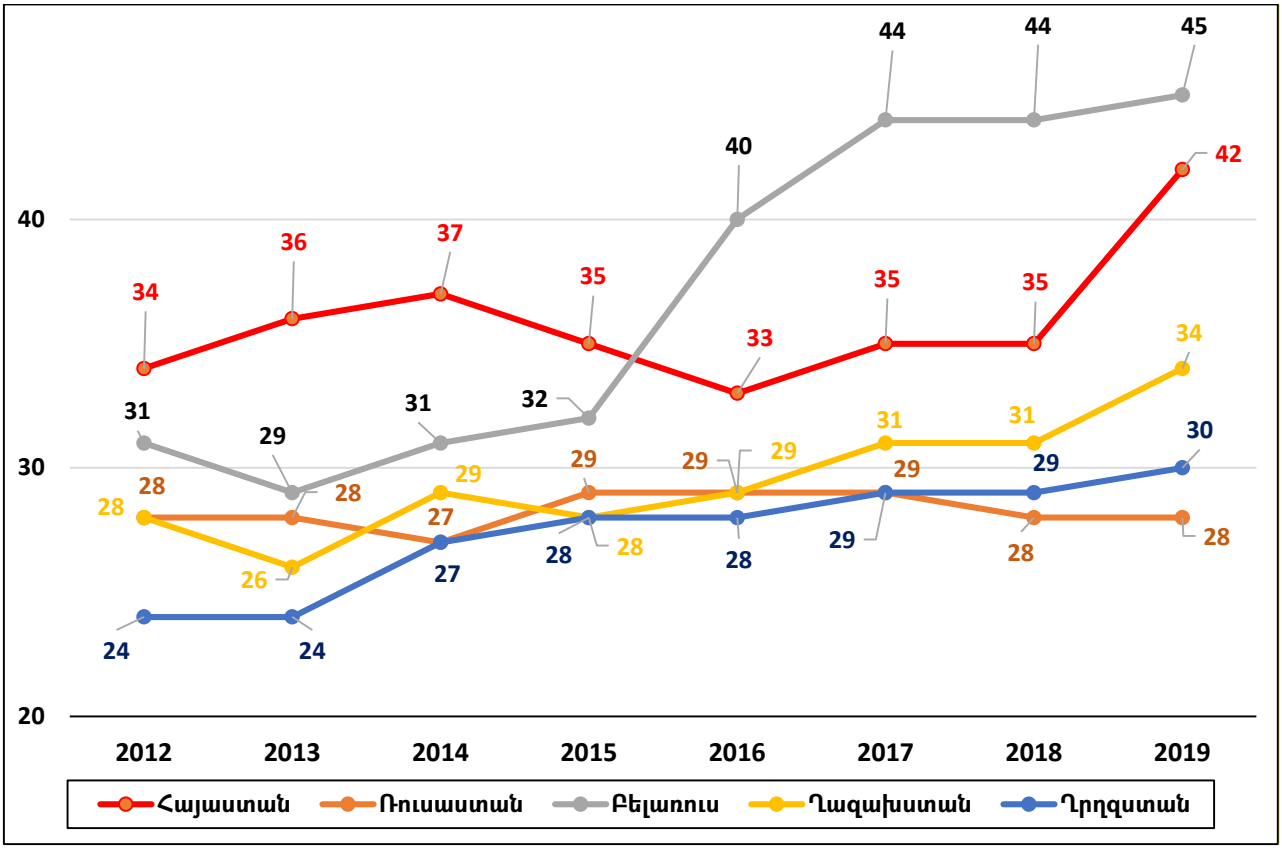

Հայաստանը 2019-ին տարածաշրջանի հարևան երկրներից ԿԸԻ-ով հետ է մնում միայն Վրաստանից, որը 56 միավորով 44-րդն է: Չնայած այն հանգամանքին, որ 2019-ին ԿԸԻ-ով Վրաստանի գնահատականը նվազել է նախորդ տարվա համեմատ, իսկ ՀՀ-ինը՝ աճել, ԿԸԻ-ի այս երկու երկրների ստացած գնահատականների տարբերությունը դեռևս մեծ է և կազմում է 14 միավոր: ՀՀ-ն ԿԸԻ-ով մինչև 2018-ը զիջել է հարևան երկրներից թե՛ Վրաստանին և թե՛ Թուրքիային:

Գծապատկեր 4. ՀՀ և հարևան երկրների ԿԸԻ արժեքները 2012-2018թթ.

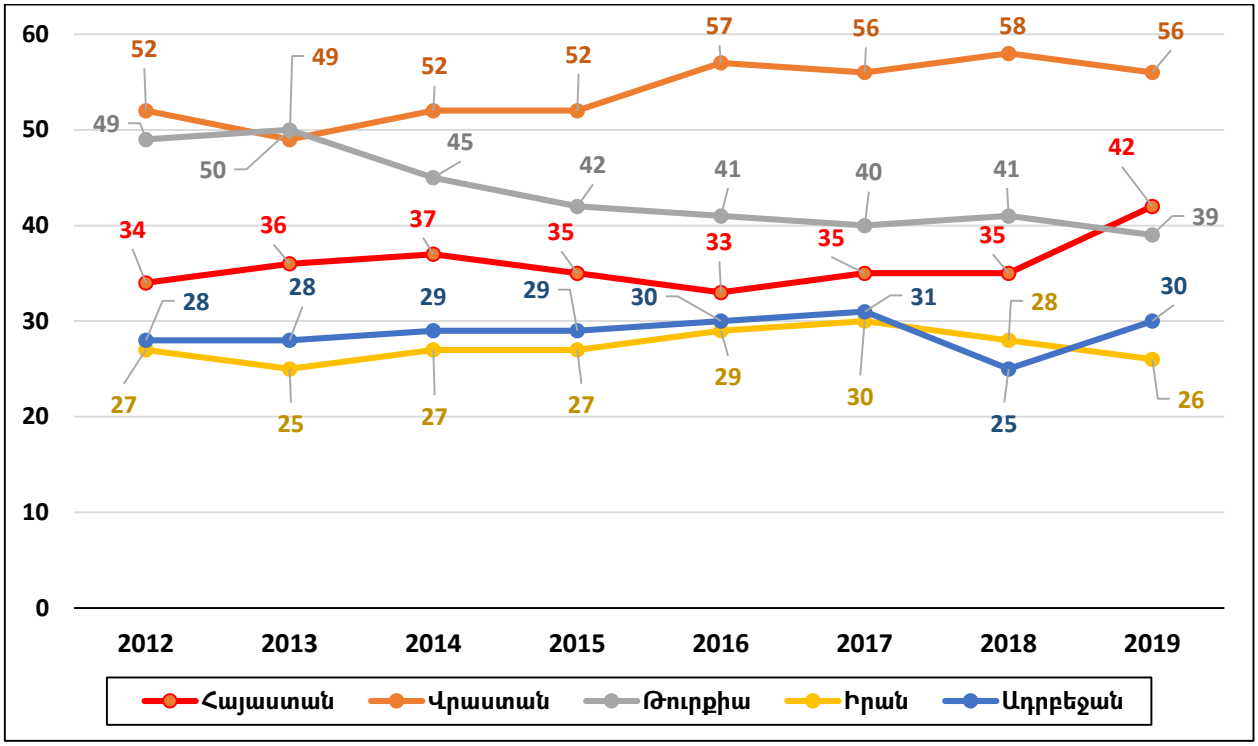

2019-ին Հայաստանը ԿԸԻ-ով առաջ է անցել Թուրքիայից (39 միավոր, 91-րդ հորիզոնական), ինչին նպաստել է Հայաստանի ստացած գնահատականի աճը և Թուրքիայի ստացած գնահատականի նվազումը: ՀՀ-ն դիտարկվող բոլոր տարիներին ավելի բարենպաստ դիրք է ունեցել մեր մյուս երկու հարևանների՝ Ադրբեջանի (30 միավոր, 126-րդ հորիզոնական) և Իրանի (26 միավոր, 146-րդ հորիզոնական) նկատմամբ:

Աղյուսակ 3. ՀՀ և հարևան երկրների ցուցանիշների փոփոխությունը 2017-2019թթ.

Երկիր	ԿԸԻ			ԿԸԻ փոփոխություն		ԿԸԻ հիման վրա զբաղեցրած հորիզոնականը			ԿԸԻ հիման վրա զբաղեցրած հորիզոնականի փոփոխությունը	
	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019
Վրաստան	56	58	56	↑ 2	↓ -2	46	41	44	↑ 5	↓ -3
Հայաստան	35	35	42	→ 0	↑ 7	107	105	77	↑ 2	↑ 28
Թուրքիա	40	41	39	↑ 1	↓ -2	81	78	91	↑ 3	↓ -13
Իրան	30	28	26	↓ -2	↓ -2	130	138	146	↓ -8	↓ -8
Ադրբեջան	31	25	30	↓ -6	↑ 5	122	152	126	↓ -30	↑ 26

Տարածաշրջանի հարևան երկրներից ԿԸԻ գնահատականով 2019-ին 2018-ի համեմատ առաջընթաց են գրանցել Հայաստանը՝ 7 միավորով և Ադրբեջանը՝ 5 միավորով: Իսկ արդեն Թուրքիայի, Իրանի և Վրաստանի ԿԸԻ-ները նվազել են 2-ական միավորով: 2019-ին 2018-ի համեմատ ԿԸԻ-ի հիման վրա ունեցած դիրքի առումով նորից առաջընթաց են գրանցել Հայաստանը՝ 28 հորիզոնականով, և Ադրբեջանը՝ 26 հորիզոնականով: Վրաստանը, Թուրքիան և Իրանը զիջել են իրենց դիրքերը ԿԸԻ-ով կազմված վարկանիշային աղյուսակում՝ համապատասխանաբար 3, 13 և 8 հորիզոնականներով:

«ԼՈՒՅՍ հիմնադրամ» գրառմամբ հրապարակված նյութը պաշտպանված է ՀՀ օրենսդրությամբ և միջազգային համաձայնագրերով: Հրապարակված նյութի բոլոր իրավունքների բացառիկ իրավատերը «ԼՈՒՅՍ» հիմնադրամն է:

*Նյութի ամբողջական կամ դրանից **քաղվածքների** վերարտադրումը թույլատրվում է իրականացնել միայն «ԼՈՒՅՍ հիմնադրամ» գրառման և համապատասխան ակտիվ հղման տեղադրման պայմանով՝ պահպանելով «ԼՈՒՅՍ» հիմնադրամին պատկանող նյութերի օգտագործման կարգը:*